

ΤΟ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ:

Οικονομική χρεοκοπία ή ιστορική αποτυχία;

Του Δρα ΒΑΣΙΛΗ ΑΔΡΑΧΤΑ*

ΤΟ ΗΘΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΤΕΜΠΕΛΗ

Ας ξεκινήσω με τα στερεότυπα, τα στερεότυπα που αφελώς και αφειδώς αναπαράγονται εκ μέρους αλλοφύλων... και ομοφύλων, εξίσου. Οι Ελλαδίτες, το λοιπόν, είναι τεμπέλνδες, σπάταλοι, ανεπρόκοποι, καλοπερασάκηδες, ανεύθυνοι, κλέφτες, λωποδύτες... και άλλα πολλά κοσμικά επίθετα, ων ουκ έστιν αριθμός. Και επειδή είναι όλα αυτά, γι' αυτό και τούς βρήκε η οικονομική κρίση... και καλά να πάθουν ή, κατ' άλλη εκδοχή, ας πρόσεχαν! Ας στοχαστούμε, όμως, λίγο το συγκεκριμένο ψευδο-επιχείρημα. Αν δεχθούμε ότι τα εν λόγω κοσμικά επίθετα δεν προσιδιάζουν στον Ελλαδίτη, θα πρέπει οι υποστηρικτές τους να μας εξηγήσουν πώς γίνεται και μόνο στη δική του περίπτωση παράγουν συνθήκες οικονομικής χρεοκοπίας. Αν, από την άλλη, όντως προσιδιάζουν στην περίπτωση του Ελλαδίτη, οι υποστηρικτές τους θα πρέπει και πάλι να μας εξηγήσουν σε τί ακριβώς διαφοροποιούνται τα άλλα PIGS της Μεσογείου. Και το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα, εντούτοις, είναι αδύνατο να απαντηθούν –εννοείται επιστημονικά ή, έστω, ορθολογικά– διότι τα εν λόγω κοσμικά επίθετα είναι και αυθαίρετα και αναπόδεικτα. Όσοι τα επικαλούνται το κάνουν αποκλειστικά και μόνο για λόγους εντυπωσιασμού ή, αλλιώς, για τις ανάγκες μιας ψευδο-ανάλυσης, η οποία αποσκοπεί στην παραπλάνηση ή, ακόμα χειρότερα, στη συγκάλυψη της πραγματικότητας μέσα στο νέφος μιας πολιτισμικής πθωγραφίας και μιας κοινωνικής πθολογίας. Με άλλα λόγια, επειδή θέλουν να πείσουν –κι αυτό στο όνομα μιας σοφής και περισπούδαστης προσέγγισης– ότι τα οικονομικά προβλήματα μιας δεδομένης εθνικής οικονομίας ανάγονται απλοϊκά και απλουστευτικά στον προβληματικό –αν όχι

διεφθαρμένο– χαρακτήρα του μέσου συτελεστή της, στην περίπτωση μας... του κακού Ελλαδίτη!

Η ΑΒΑΣΑΝΙΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Μία δεδομένη οικονομία δεν αποτελεί ποτέ μέγεθος αυτόνομο και αυτοτελές, όσο κι αν διατυμπανίζεται κάτι τέτοιο ή όσο κι αν οι μείζονες συντελεστές της θα το ήθελαν να ισχύει. Μία εθνική οικονομία διαπλέκεται οργανικά με όλες τις άλλες όψεις της ανθρώπινης ζωής, από την καλή ή κακή ηθική συνείδηση και συμπεριφορά μέχρι την πολιτειακή οργάνωση και τον συλλογικό κοινωνικό προσανατολισμό μιας χώρας. Εν προκειμένω, αξίζει να σταθούμε για λίγο σε μία κοινοτοπία, που κι αυτή με τη σειρά της επαναλαμβάνεται δίχως επωδού από πολλούς επαίοντες τον τελευταίο καιρό. Για την οικονομική κρίση στην Ελλάδα –έτσι αναπτύσσεται το επιχείρημα– ευθύνεται το σύστημα γενικώς, το πολιτικό σύστημα ειδικώς, εν ολίγοις το διεφθαρμένο κράτος ή ακόμα πιο αφαιρετικά η απουσία κράτους. Το τελευταίο ομολογώ ότι το έχω υποστηρίξει και εγώ, αλλά με μία πολύ ιδιαίτερη σημασία, η οποία ελπίζω στη συνέχεια να καταστεί σαφής. Από μόνη της η συστημική παθογένεια, η διαφθορά των πολιτικών ή του κρατικού μηχανισμού εν γένει, ακόμα και η απουσία αυθεντικής κρατικής υπόστασης, δεν μπορεί να εξηγήσει αυτό που συμβαίνει στην Ελλάδα, κι αυτό διότι πρόκειται για φαινόμενα που παρατηρούνται και αλλού δίχως το ανάλογο αποτέλεσμα. Εδώ, βέβαια, θα μπορούσε κανείς να επικαλεστεί ως λύση τη λεγόμενη «κρίσιμη μάζα» –ότι, δηλαδή, στην Ελλάδα η διαφθορά (και παρεμπιπτόντως... η τεμπελιά) έχει αγγίξει τέτοια επίπεδα, άγνωστα παγκοσμίως οπουδήποτε αλλού– και ως εκ τούτου η Ελλάδα, και μονάχα αυτή,

βρίσκεται αντιμέτωπη με όλως ιδιόζουσε καταστάσεις. Είναι κι αυτή μια οπτική γωνία, βέβαια, αλλά θα μου επιτρέψετε σήμερα να περιοριστώ στην επιστημονική μου κρίση και να αφήσω κατά μέρος τη μεταφυσική μου περιέργεια!

ΜΕΡΙΚΑ ΑΥΤΟΝΟΗΤΑ ΜΕΝ, ΑΛΛΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Αναμφίβολα, οι Ελλαδίτες – ή, αν θέλετε, οι Έλληνες γενικώς – δεν είναι τα υπάκουα υποζύγια που θα επιθυμούσαν κάποιος• αναμφίβολα, και οι πολιτικοί της Ελλάδας δεν συγκαταλέγονται στους αξιοπρέπεστερους, εντιμότερους ή πλέον αδιάφθोरους του κόσμου. Αν μείνει, όμως, κάποιος σε αυτά τα επίπεδα – τα εντελώς επιφανειακά και περιπτώσιακά – δεν μπορεί να συλλάβει το ζήτημα της κρίσης σε όλη τη δυναμική και περιπλοκότητά του. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι η ελλαδική κρίση δεν είναι κατά βάση οικονομική, ούτε καν πολιτική με την τρέχουσα σημασία του όρου• πρόκειται για μία κρίση που άπεται με πιο ουσιαστικό τρόπο του ζητούμενου της πολιτικής πραγμάτωσης ενός κοινωνικού σώματος, εν τελική αναλύσει μία κρίση βαθύτατα πολιτισμική και ιστορική. Πριν προχωρήσω, όμως, στην καρδιά της συλλογιστικής μου, θα ήθελα να σκεφτούμε λίγο πάνω στο εξής ερώτημα: η οικονομία της Ελλάδας ήταν όντως τόσο παθητική που η χρεοκοπία απλώς περίμενε την κατάλληλη στιγμή για να κάνει την εμφάνισή της; Το ερώτημα αυτό προκαλεί συνειρμικά μία διαδοχή άλλων ερωτημάτων. Αν πάμε δύο-τρία χρόνια πίσω, το χρέος της Ελλάδας ήταν όντως τόσο μεγάλο και δυσβάσταχτο; Δεν ανταποκρινόταν η χώρα εγκαίρως και επαρκώς στις δανειακές της υποχρεώσεις; Πως και δεν χρεοκόπησε η Ελλάδα πρωτύτερα, τότε που – όπως ξέρουμε όλοι όσοι έχουμε παροικήσει τας Αθήνας– τα πράγματα

τα δημοσιονομικά και τα εργασιακά ήταν πολύ περισσότερο ατάκτως ερριμμένα; Η ελλαδική οικονομία αντιμετώπιζε πάντοτε εγγενή και συστημικά προβλήματα, όπως άλλωστε κάθε μικρή, περιφερειακή, εξαρτημένη οικονομία• πολύ περισσότερο δε, σε συνθήκες παγκοσμιοποιημένης κινητικότητας, ρευστότητας κεφαλαίων και αγαθών, εν τέλει ανταγωνιστικότητας. Στο σημείο αυτό, όμως, αρχίζει ήδη να προβάλλει η απάντησή μας, μία απάντηση που ακούει στο όνομα ΕΥΡΩ!

ΓΙΑ ΝΑ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΜΕ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΝΑΚΕΙΑ ΠΟΥ ΛΕΓΕΤΑΙ ΕΥΡΩ!

Όσο περιορίζεις στο οικονομικό περιβάλλον που αρμόζει στις διαστάσεις, στις δυνατότητες και στις αδυναμίες σου, τόσο τα κουσוקαταφέρνεις και ενδεχομένως μπορείς – αν μη τι άλλο – να ελπίζεις και σε κάτι καλύτερο. Από τη στιγμή, όμως, που θα επιχειρήσεις να γίνεις ή να προσποιηθείς ότι έγινες, είτε γιατί σου καρφώθηκε αυτή η ιδέα είτε γιατί κάποιος άλλοι σου την εμφύτευσαν, κάτι άλλο, μεγαλύτερο, ικανότερο και αξιολογότερο από αυτό που είσαι, τότε αρχίζουν τα προβλήματα. Για να το διατυπώσω διαφορετικά, η ζώνη του ΕΥΡΩ –θεωρητικά, τουλάχιστον, αλλά και πρακτικά από ένα σημείο και μετά– συνιστά ένα οικονομικό πεδίο στο οποίο συλλειτουργούν οικονομίες ομόλογες, ομότιμες αν όχι ισότιμες. Η είσοδος της Ελλάδας στην ευρωζώνη, ανεξάρτητα πια από το θρίλερ της αλήθειας ή μη των οικονομικών στοιχείων που παρουσίασε, σπρίχθηκε στη βάση μιας αναπτυξιακής φούσκας, ενός παροξυσμού ευημερίας που είδε το οικονομικό κοντέρ να τρελαίνεται... για λίγο. Αλλά οι κρίσεις τρέλας δεν διαρκούν πολύ... και σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως τελεσίδικες... Πάνω στον παροξυσμό